

Bijenwerk oktober en november 2017

We zitten midden in de herfst. Misschien bloeit er nog ergens zwarte mosterd, bladrammenas of klimop. De bijen zullen er op mooie dagen nog volop op fourageren. Het broednest is nu echt op zijn retour. Veel kun je niet meer doen in de bijen. Toch kun je actief een vinger aan de pols houden en je bijenvolken blijven volgen.

Checklist 15 oktober – 15 november 2017

- ✓ Gewicht kasten checken
- ✓ Muizenroosters plaatsen
- ✓ Volken controleren op sterkte
- ✓ Mijtenval monitoren

Verder in deze editie van Bijenwerk:

- tel in november de natuurlijke mijtenval in de volken;
- het monitoren van de volkssterkte in de winter;
- hou de eerste vorst in de gaten en stem de oxaalbehandeling hierop af.
- hoe hebben we de mijten bestreden in 2017?

De metamorfose nadert nu zijn voltooiing

Wat een bijzonder fenomeen is dat toch zo'n bijenvolk. Het bedrijfsleven zou er jaloers op kunnen zijn. In het voorjaar – als de bloeiende omgeving veel te bieden heeft – groeit het volk uit tot een drievoudige workforce vergeleken met de winterbezetting.

In de nazomer loopt het aanbod aan nectar en stuifmeel af en vloeit een flink deel van de werksters op natuurlijke wijze af. In de periode daartussen wordt de winst omgezet in wintervoorraden en zetten de werksters ook nog eens een of meerdere start-ups in de markt. De best presterende jonge

volken redden het en worden ook weer voorbereid op de winter.

De metamorfose naar een langlevend wintervolk krijgt in de maanden augustus en met name september zijn beslag. In oktober wordt dit proces afgerond en in november hebben we een nieuw volk(je). Veel kleiner dan in de zomer, maar volledig winterbestendig als het goed is. Met gemiddeld 8.000 tot 12.000 bijen, met uitschieters naar boven en beneden, proberen de bijen zich in de winterse kou staande te houden. De koningin wordt in het midden van de wintertros gekoesterd. Mits zich voldoende langlevende bijen gevormd hebben, verloopt de overwintering meestal probleemloos. Aan de basis van de vorming van voldoende gezonde winterbijen ligt onze varroabestrijding. Was die afdoende, dan kunnen we met een gerust hart de winter tegemoet zien. Het resultaat van de metamorfose is begin november bij het invallen van de kou zichtbaar.

Ook in de herfst je volken volgen

Ken je volken. Bekijk ze regelmatig door het folie of plexiglas, zodat je de sterkte uitgedrukt in het aantal bezette straatjes kunt vaststellen. In november kunnen zowel de dagen als de nachten flink kouder worden. De eerste nachtvorsten dienen zich aan. Zodra dit het geval is, zie je dat de volken zich terugtrekken van de buitenste ramen en een begin maken met het dicht opeen kruipen in de vorm van een wintertros. Het bijenvolk trekt als het ware haar beschermende winterjas aan.

Mocht er nog een broednestje aanwezig zijn dan blijft dit op temperatuur tot bijna 35 graden Celsius. Zodra het laatste broed is uitgelopen, wordt de bijenthermostaat teruggedraaid naar 15 tot 25 graden in de kern. De buitenkant van de wintertros blijft net boven de 10 graden, zodat de bijen niet verkleumen en van de tros vallen. Uit onderzoek is gebleken dat met name de oudere bijen zich in de buitenrand ophouden: de winterjas voor de tros vormen.

Zolang het volk zes of meer straatjes bezetten (in Dadant kasten vijf) is er geen vuiltje aan de lucht. De warmtehuishouding komt later in de winter pas in gevaar bij volkjes die niet meer dan 3 of 4 straatjes bezetten. De kritische massa, het omslagpunt, ligt bij ongeveer bij 5000 bijen.

Het is ontzettend leuk en leerzaam om je bijen ook in de herfst en winter te volgen. Het geeft je ook een goed beeld over de te verwachte uitwinteringsterkte in het komende voorjaar. Gezonde volken verliezen in de winter slechts één straatje.

De schuiflade als mijtenverklikker

Zodra het broednest uitgelopen is, stabiliseert de natuurlijke mijtenval zich. Zonder broed in onze volken is er geen voortplanting van de varroamijten. De mijten volgen het natuurlijke ritme van onze bijen. Ze zijn volledig afhankelijk van de bijen, zonder bijen geen varroamijten. Zowel bijen als mijten verouderen in de winter. De dagelijkse sterfte van mijten hangt direct samen met de omvang van de mijtenpopulatie, die zich geheel op de bijen bevindt.

Bij een natuurlijke mijtenval in november van enige mijten per week lijkt de mijtenpopulatie voldoende gereduceerd te zijn om een gezonde voorjaarsstart te kunnen maken. Bij minder dan 4 mijten per week zou je zelfs kunnen overwegen de oxaalbehandeling in december over te slaan. Bij meer dan 4 mijten per week is het zaak de mijtenbesmetting verder terug te dringen.

Het advies vanuit de bijeninstituten luidt: bij meer dan één mijt per twee dagen in november op de schuiflade dient de oxaalbehandeling uitgevoerd te worden. Over de oxaalbehandeling komen we in de volgende editie van Bijenwerk terug.

Wanneer kun je oxalen?

Zodra de eerste nachten met lichte vorst in november een feit zijn, zullen de moeren hun legactiviteiten beëindigen. Drie weken later is het bijbehorende broed uitgelopen en kan er derhalve geoxaald worden. Hou de actuele situatie in de gaten door het lezen van het NBV Bijenblog.

Hoe bestrijden we anno 2017 de mijten?

In september is onder de lezers van Imkernieuws een enquête gehouden naar de varroabestrijding in 2017. Bijna 400 imkers met gezamenlijk bijna 3500 volken reageerden hierop.

Voor het volledige [verslag kunt u de volgende link raadplegen](#).

Hieronder vermelden we de belangrijkste resultaten:

- De zomerbehandeling vormt het hoofdgerecht uit het driegangen menu, zoals voorgeschreven in de Varroabrochure van BIJEN@WUR. Vier op de tien imkers (40%) gaat in 2017 voor het complete menu: deze imkers bestrijden de mijten drie keer per jaar. Vooral voor de beginners is dit de veiligste methode om de bijen gezond de winter door te loodsen.
- Het voorgerecht bestaat uit het tenminste drie keer wegnemen van het bouwraam met gesloten darrenbroed tijdens het voorjaar teneinde 40% van de mijten te elimineren. Deze methode is door bijna de helft van alle deelnemers (46%) in 2017 uitgevoerd.
- De zomerbehandeling in aansluiting op het afnemen van de zomerhoningoogst, bestaat uit

een blokbehandeling met een zuur of een tijmolieproduct. Bijna 9 op de 10 deelnemers (87%) heeft deze bestrijding uitgevoerd.

- De winterbehandeling, het toetje uit het driegangen menu, staat bij 81% van de deelnemende imkers voor december 2017 op de planning. Negen procent twijfelt nog.
- Vier procent van de deelnemers aan deze enquête voerde geen enkele behandeling meer uit. De reden hiervoor was tweeledig: of men deed het uit principe niet en kiest hiermee voor een natuurlijke selectie (de sterke volken blijven over) of men heeft niet behandeld vanwege de geringe mijtenval.

Met negen op de tien imkers, die zowel een zomer- als een winterbehandeling uitvoeren, kunnen we concluderen dat we een gedisciplineerd imkersgilde hebben. De wintersterfte blijft in Nederland dankzij een gedegen bestijding van de mijten relatief laag ten opzichte van de ons omringende landen.

In het verslag vind je meer informatie over de gebruikte middelen en gereedschappen.

Ben je nog geen NBV-Bijenblog volger?

Met het Bijenblog volg je de ontwikkelingen in de bijenvolken op de voet. Weer en dracht maken ieder imkerjaar weer anders.

Geïnteresseerd in Imkerobservaties of actuele tips van hobbyimker en docent bijenteelt Ben Som de Cerff?

Meld je aan als volger van het [BIJENBLOG](#).

Meer Bijenwerk, online of gebundeld?

Geïnteresseerd in meer artikelen van Bijenwerk? Kijk eens op de homepage van de NBV onder Bijenwerk, of bestel het boek waarin enige jaren van de rubriek Bijenwerk zijn samengebracht: "Het jaarrond praktisch imkeren in TBH, Dadant US- of spaarkasten, een beleving."

